PROKURATUUR

RIIGI PEAPROKURÖRI JUHIS

Tallinn 1. veebruar 2025 nr RP-1-1/25/12

Eesmärgiga määrata põhimõtted, millest lähtudes tagada prokuratuurile ja uurimisasutustele kriminaalmenetluseks eraldatud ressursside optimaalne rakendamine ning kohtueelse menetluse tulemuslikkus, annan KrMS § 213 lg 5 alusel alljärgneva juhise.

1. Prioriteetsed valdkonnad

1.1. Prokuratuur ning Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi PPA) tuginevad justiits- ja siseministri kokkuleppele kuritegevusvastaste prioriteetide kohta 4. oktoobri 2023 sõnastuses ning justiits-, sise- ja keskkonnaministri 14. aprilli 2020 deklaratsioonile keskkonnaalase kuritegevuse vastase võitluse prioriteetsuse kohta ja seavad eesmärgiks menetleda prioriteetsetena järgmisi kuritegusid:

1.1.1. suure kahjuga majanduskuriteod;
1.1.2. raske korruptsioon;
1.1.3. organiseeritud narkokuriteod;
1.1.4. alaealiste seksuaalne väärkohtlemine;
1.1.5. keskkonnakuriteod.

1.2. Lisaks p-s 1.1 märgitule tuleb järgida strateegiat Eesti 2035, kriminaalpoliitika põhialuseid aastani 2030, samuti siseturvalisuse arengukava 2020–2030 ja eelisjärjekorras menetleda ka järgmisi kuritegusid:

1.2.1. inimkaubandus;
1.2.2. riigivastased kuriteod;
1.2.3. lähisuhtevägivalla kuriteod;
1.2.4. alaealiste toimepandud kuriteod;
1.2.5. küberkuriteod;
1.2.6. rahvusvaheline finantssektori rahapesu;
1.2.7. inimsuse ja rahvusvahelise julgeoleku vastased kuriteod.

.

1.3. Prokuratuuris on kõikide prioriteetsete valdkondade jaoks määratud vastutavad prokurörid kas ringkonnaprokuratuuris või üleriigiliselt Riigiprokuratuuris.

1.4. PPA ja prokuratuur on kohustatud punktides 1.1. ja 1.2. nimetatud valdkondades tegutsema selliselt, et kriminaalasjade prioriteetsus väljenduks kõigiti ka igapäevatöös ja töökorralduses ning kriminaalasjad saaksid lahendatud tulemuslikult.

1.5. Juhise punktides 1.1. ja 1.2. toodud loetellu kuuluvate väheoluliste kriminaalasjade puhul lähtutakse juhise punktides 3.2, 3.4 ja 3.5 sätestatud põhimõtetest.

2. Muud kuriteod

2.1. Juhise punktis 1 nimetamata valdkondades toime pandud kuritegude puhul tuleb esmajärjekorras menetleda järgmisi kuritegusid:

- 2.1.1. esimese astme kuriteod;
- 2.1.2. prokuratuuri ja PPA vahel kokkulepitud piirkondlikud prioriteedid ja/või valdkondlikud sihtmärgid;
- 2.1.3. kuriteod, millel on ringkonnaprokuratuuri tööpiirkonnas või riigis tervikuna suur mõju ja mille prioriteetsus on kooskõlastatud prokuratuuri ja PPA vahel;
- 2.1.4. kuriteod, millega on tekitatud suurt varalist kahju või saadud suurt kriminaaltulu;
- 2.1.5. riigiasutuste esitatud avalduste alusel alustatud kriminaalmenetlused (Terviseamet, Tervisekassa, SKA, kohus, samuti pankrotihaldurid ja kohtutäiturid jne);
- 2.1.6. kinnipidamisasutuses viibiva isiku toime pandud kuriteod;
- 2.1.7. kuritegudes, mille puhul eriti haavatavasse gruppi kuuluv kannatanu (nt laps, erivajadusega inimene, eakas) ei suuda ise oma õigusi piisaval määral kaitsta.

3. Kohtueelse menetluse läbiviimisel arvestatavad põhimõtted

3.1. Kriminaalasi, milles kellelegi on esitatud kahtlustus, tuleb prokuratuuri saata kuue kuu jooksul pärast kahtlustuse esitamist. Erandiks on kriminaalasjad, milles kahtlustatav on kuulutatud tagaotsitavaks ja teda pole suudetud tabada või kui pikema menetlusaja tingivad muud kriminaalasja sisust tulenevad erandlikud asjaolud.

3.2. Kogukonnakuriteod tuleb lahendada prioriteetsuse järjekorras. Kui see on otstarbekas, tuleb neis asjades kaaluda eeskätt kiireid menetlusvõimalusi kiirmenetluse, taastava õiguse, oportuniteedi kohaldamise või lepitusmenetluse rakendamise näol.

3.3. Juhise p-des 1.1., 1.2. ja 2.1. märgitud kriminaalasjade menetlemisel tuleb süüteokoosseisu tuvastamisega paralleelselt keskenduda kriminaaltulu või tsiviilhagi katteks arestitava vara tuvastamise, samuti konfiskeerimise jaoks vajalike tõendite kogumisele. Tuleb teha vajalikud menetlustoimingud, et kindlustada tuvastatud kriminaaltulu säilimine ja selle konfiskeerimise, samuti kuriteoga tekitatud kahju heastamine.

3.4. Kohtueelses menetluses tuleb lähtuda kannatanu kohtlemise parimast praktikast, alaealiste puhul lapsesõbraliku menetluse põhimõtetest, samuti teistest ühtse praktika kokkulepetest.

3.5. Kuriteos kahtlustatavaid tuleb julgustada tekitatud kahju vabatahtlikult hüvitama, mis aitab kaasa kannatanu parimale kohtlemisele ning kiirema menetlusotsuseni jõudmisele.

3.6. Kohtueelses menetluses tuleb vältida tarbetute menetlustoimingute tegemist ja/või nende tegemiseks juhiste andmist ning järgida võimalusel menetluse lihtsustamise põhimõtteid. Seejuures:

3.6.1. Kriminaalasjades (eelkõige KarS § 120, § 121 lg 1, § 199 (v.a lg 2 p-d 1, 2, 3, 6 ja 8), § 201 lg 1, § 209 (v.a lg 2 p-d 2, 3 ja 5), § 213 lg 1, § 215 lg 1, § 263 lg 1 p 1, § 266 lg 2, § 344, § 345), milles on prognoositav, et puudub perspektiiv teo toimepanija tuvastada või ei ole see menetluse mõju ja toimingutele kuluva ressursi tasakaalu arvestades otstarbekas, tuleb kriminaalmenetlus üldjuhul lõpetada kahe kuu jooksul KrMS § 200^1 alusel;

3.6.2. Kriminaalasjad (eelkõige KarS § 120, § 121 lg 1, § 199 (v.a lg 2 p-d 1, 2, 3, 6 ja 8), § 201 lg 1, § 209 (v.a lg 2 p-d 2, 3 ja 5), § 213 lg 1, § 215 lg 1, § 263 lg 1 p 1, § 266 lg 2, § 344, § 345, § 423^1), mille võimalik kahtlustatav on teada, kuid milles menetluse mõju ja toimingutele kuluva ressursi tasakaalu arvestades ei ole uurimistoimingute läbiviimine otstarbekas, jäävad ootele kuni leitakse vajalik ressurss;

3.6.3. Tuleb kriitiliselt hinnata kannatanu ja tunnistaja ülekuulamise vajadust ja potentsiaalset tõenduslikku väärtust;

3.6.4. Tuleb kriitiliselt hinnata ekspertiiside vajalikkust ja potentsiaalset tõenduslikku väärtust;

3.6.5. Tuleb võimalusel kohaldada kaugülekuulamisi ja kaugtõlget;

3.6.6. Mahukaid päringute vastuseid, pangakontode väljavõtteid, registriväljavõtteid jms ei tohi välja trükkida; kõik, mis võimalik, tuleb hoiustada digitaalselt või salvestada digitaalselt menetlusinfosüsteemis;

3.6.7. Tuleb vältida tarbetuid vaatlusi; teha lühivaatlusi; kasutada kakskeelse salvestuse vaatluse korral võimalusel otsetõlget;

3.6.8. Ilma muu erilise vajaduseta tuleb tõlkida üksnes süüdistust toetavad kriminaalasja materjalid, mille puhul on plaanis saata süüdistus kohtusse;

3.6.9. Üldjuhul ei tohi koostada kohtueelse menetluse kokkuvõtet, vaid tuleb teha üksnes õiend menetluskulude, arestimiste, tsiviilhagi (või tekitatud kahju suuruse), teenitud kriminaaltulu ja asitõendite kohta ning biomeetriliste andmete võtmise kohta;

3.6.10. Kui kohtueelne menetlus on lõpule viidud ja vaatamata menetleja mõistlikele pingutustele tsiviilhagi saamiseks seda siiski esitatud ei ole, siis saadab menetleja kriminaaltoimiku koos vastava viitega prokuratuuri ja tsiviilhagi esitatakse hiljem prokuratuurile;

3.6.11. Kriminaalmenetluse lõpetamise määrus tuleb üldreeglina koostada ilma põhistusteta.

4. Juhise täitmine

4.1. Menetluste prioriseerimine ja otsustamine, millises järjekorras kriminaalasju uuritakse, toimub menetlust juhtiva prokuröri ja menetleja koostöös. Erimeelsuste korral lepivad edasise töökäigu kokku vanemprokurör ja menetleja vahetu juht.

4.2. Ühtse menetluspraktika elluviimise eest juhise kohaldamisel vastutab ringkonnaprokuratuuris juhtivprokurör ning prefektuuride ja KKP teenusekoordinaatorid.

4.3. Prokuratuuris tervikuna vastutab ühtse menetluspraktika elluviimise eest juhise kohaldamisel Riigiprokuratuuri järelevalveosakond. Vähemalt üks kord aastas analüüsib Riigiprokuratuuri järelevalveosakond menetluspraktikat kriminaalmenetluseks eraldatud ressursside rakendamisel ja koostab selle kohta kirjaliku kokkuvõtte.

4.4. PPA-s tervikuna vastutavad ühtse menetluspraktika elluviimise eest juhise kohaldamisel kogukonnaga seotud süütegude lahendamise teenuse teenuseomanik ning raskete peitkuritegude avastamise teenuse teenuseomanik.

4.5. Prokuratuuri juhtkond ja PPA juhtkond koos ennetuse ja süüteomenetluse võimekuse omanikuga kohtuvad vähemalt korra aastas, et üle vaadata kuritegevusvastase võitluse seis ja areng möödunud aasta jooksul ning lepivad kokku eesmärgid ja tegevuskava järgmiseks aastaks, samuti, et kooskõlastada PPA ja prokuratuuri tööplaanid ja tegevuskavad.

4.6. Vanemprokurör ja vastava politseiüksuse juht, samuti süüdistusosakonna juhtiv riigiprokurör ja KKP juht kohtuvad vähemalt kaks korda aastas, et vaadata üle kriminaalmenetluste prioriseerimise seis, töö sihtmärkidega ning kriminaalmenetluse ressursside kasutamise optimaalsus.

4.7. Menetlust juhtiv prokurör kohtub menetlejatega vastavalt vajadusele, et koostöös menetlejaga vaadata üle menetluses olevad kriminaalasjad, otsustada nende prioriteetsus ja vajalikud menetlustoimingud.

5. Rakendussätted

5.1. Juhis on kooskõlastatud Politsei- ja Piirivalveametiga 6. detsembril 2024.

5.2. Kehtestada juhis alates 3. veebruarist 2025.

(allkirjastatud digitaalselt)

Andres Parmas
Riigi peaprokurör